

ДОСВІД США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ВІЙСЬКОВИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Віталій Юрійович ПОГРЕБЕНКО,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Сучасний стан розвитку сектору безпеки і оборони України, зумовлений тривалою боротьбою України із загарбницькими військами РФ, актуалізував необхідність удосконалення організаційних, правових та інституційних механізмів запобігання і протидії військовим правопорушенням. Так, на сьогоднішній день в багатьох країнах вироблено власні, унікальні моделі боротьби із вказаними суспільно-негативними діями. Одним з ключових є досвід Сполучених Штатів Америки (далі – США). Зміст останніх становлять суспільно-негативні дії вчинені представниками Збройних сил (далі – ЗС) США, які мають особливу організаційно-правову структуру. До складу сучасних збройних сил США входять 6 самостійних видів – армія (сухопутні війська), військово-повітряні сили, військово-морські сили, корпус морської піхоти, берегова охорона, космічні сили, а також частини і з'єднання резерву і національної гвардії. Усі види Збройних сил підпорядковуються міністерству оборони США [1].

Окремим важелем профілактики військових правопорушень є суворий відбір на службу в ЗС США. Щоб потрапити до лав контрактників, потрібно пройти спеціальний тест знань на 200 запитань. Він перевіряє рівень знань і ерудицію в царині математики, мови, електроніки, механіки тощо. Якщо здобувач хоче потрапити до еліти – військово-повітряних сил або берегової охорони, прохідний бал за цей тест має бути високим. Досить жорсткими і категоричними під час добору кандидатів є вимоги до їхнього фізичного стану, який перевіряють окремим тестом. Крім визначеного, всі без виключення кандидати піддаються обов'язковій перевірці на відсутність проблем із законом, вони повинні мати гарну кредитну історію і не мати татувань на відкритих ділянках тіла [1].

Крім суворого та багаторівневого відбору, запобігання та протидія військовим правопорушенням в США має особливе інституційне забезпечення. Так, спеціальні правоохоронні органи імплементовані в структуру ЗС Сполучених Штатів Америки та представлені системою самостійних відомств, які діють одночасно в різних родах військ. Найбільш відомим з них є Корпус військової поліції армії США, який відповідає за реалізацію правоохоронної політики в армії США, розробку і здійснення планів боротьби із військовими правопорушеннями, реалізацію правоохоронних функцій в армії, контроль діяльності військових виправних установ, проведення криміналістичних

досліджень, фізичну безпеку військових об'єктів, безпеку керівного персоналу армії США, боротьбу з тероризмом, а також взаємодію із Міністерством оборони США з інших питань [2].

Досвід Великій Британії (далі – ВБ), схожий із американським, адже в системі Королівських Збройних сил функціонують численні підрозділи правоохоронного типу, як то військово-морська поліція, армійська поліція, орган з питань тяжких злочинів Міністерства оборони Великої Британії і таке інше. Поряд із викладеним, на території ВБ суттєвого поширення набула військова юстиція. Так, Закон про військову службу 2006 Великої Британії року містить норми щодо системи службового правосуддя та дисциплінарного режиму Королівських ЗС. Він застосовується до військовослужбовців (які в Законі називаються «особами, на яких поширюється законодавство про службу»), де б вони не знаходилися у світі. Нормативний акт також застосовується до деяких цивільних осіб, наприклад, коли вони проживають або працюють у Королівських ЗС на певних базах за кордоном. Законодавством ВБ до правопорушень військового типу віднесено непокору або невиконання законних наказів, вчинення військовослужбовцем (або цивільною особою, яка підлягає дисциплінарним правопорушенням у сфері служби) діяння, яке є правопорушенням згідно з кримінальним законодавством Англії та Уельсу і таке інше [3]. Органом військової юстиції визнається у Великій Британії Воєнно-польовий суд, який складається з судді-адвоката та, у випадках, коли це необхідно, непрофесійних членів. Непрофесійні члени зазвичай є військовослужбовцями, хоча за деяких обставин вони можуть бути цивільними особами. Непрофесійні члени виконують функцію, подібну до функції присяжних у судових процесах Королівського суду в Англії та Уельсі. Вони виносять рішення щодо звинувачення більшістю голосів; суддя-адвокат не голосує. Суддя-адвокат та непрофесійні члени разом вирішують питання про вирок [4].

Таким чином, проведений аналіз дає можливість дійти до висновку, що на сьогоднішній день існують різноманітні підходи до організації та здійснення запобігання і протидії військовим правопорушенням. Досвід США та Великої Британії є цінним для України, насамперед, завдяки комплексному підходу до запобігання та протидії військовим правопорушенням, який поєднує превентивні, інституційні, правоохоронні та юрисдикційні механізми. Його особливий інтерес полягає у тому, що профілактика правопорушень розпочинається ще на етапі добору кандидатів на військову службу та надалі забезпечується діяльністю спеціалізованих органів військової поліції, розгалуженої системи військової юстиції, чітким нормативним регулюванням дисциплінарної і кримінальної відповідальності військовослужбовців. Водночас, ефективність відповідних моделей зумовлена не окремими організаційними рішеннями, а їх системною взаємодією, функціональною спеціалізацією уповноважених органів і здатністю діяти як у мирний час, так і в умовах збройних конфліктів.

Список використаних джерел

1. Збройні сили США: бюджет, структура, відбір, зарплата...: стаття від 13.05.2020. Офіційний веб-сайт інформаційного агентства Міністерства оборони України «Армія-Інфо». URL: <https://armyinform.com.ua/2020/05/13/zbrojni-sily-ssha-byudzhet-struktura-vidbir-zarplata/>
2. Office of the Provost Marshal General logo Office of the Provost Marshal General . Official Website. URL: <https://www.army.mil/opmg>
3. Armed Forces Act 2021. UK Legislation. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/35/notes/division/4/index.htm>
4. Armed Forces Act 2021: Commentary on provisions of Act. UK Legislation. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/35/notes/division/6/index.htm>